

туту для перегляду літератури безпосередньо в установі. Цікавим аспектом повідомлення стала розповідь про роботу відділу інформації та бібліотеки зі святкування у 2004 р. 70-річного ювілею Інституту. Присутнім було представлено ювілейне видання про Інститут і його структурні підрозділи, а також розгорнуту книжкову виставку, на якій поряд з науковими працями експонувалися фотодокументи, портрети вчених і визначних дослідників Інституту. Завдячуючи пошуковій роботі, до якої були залучені колеги з інших установ, працівниками відділу було створено масштабну документну експозицію про наукову діяльність трьох наукових шкіл Інституту: академіка АН СРСР і АН УРСР О. О. Богомольця; академіка АН УРСР Д. С. Воронова та сучасної школи академіка НАН і АМН України директора інституту П. Г. Костюка.

На завершення заходу працівники НБУВ зацентрували увагу присутніх на необхідності індивідуальної роботи з підвищення кваліфікації. Зазначалося, що суттєвим резервом самоосвіти кожного бібліотечного пра-

цівника в умовах великого міста може стати відвідування заходів з професіоналізації кадрів, яке відбувається в бібліотеках інших систем і відомств, зокрема семінарів, стажувань, котрі проводяться іншими методичними центрами на базі бібліотек НАН України. Так, нещодавно Державною науково-технічною бібліотекою України проведено заняття для керівників технічних бібліотек м. Києва з питань програмного забезпечення автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем на базі бібліотеки Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

Учасники висловили подяку адміністрації установи, колективу відділу науково-технічної інформації і бібліотеки за насиченість програми занять, її багатоаспектне розкриття, практичну спрямованість проведених заходів, теплу гостинну атмосферу зацікавленого спілкування бібліотечно-інформаційних фахівців.

*Наталія СМАГЛОВА,
науковий співробітник НБУВ*

Науковим часописам - увага НАН України

1 березня 2005 року у Києві у Великій конференц-залі Національної академії наук України відбулася нарада «Про стан підготовки наукових журналів у Національній академії наук України», яку було присвячено обговоренню проблем інтелектуальної власності та захисту авторських прав при підготовці паперових та електронних видань. Ініціювали проведення зустрічі Науково-видавнича рада НАНУ та Центр юридичної підтримки. До роботи були запрошені редактори та співробітники редакцій наукових журналів НАН України.

Зі вступним словом до учасників наради звернувся голова Науково-видавничої ради НАНУ академік Я. С. Яцків. Підсумовуючи стан видавничої справи Академії у 2004 р., він зазначив, що всі 79 наукові академічні журнали у минулому році виходили вчасно, окрім «Народознавчих зошитів» Інституту народознавства України, який надходить із річним запізненням. Серед наукових часописів 25 друкуються англійською мовою, з яких 17 журналів перевидаються англійською мовою за кордоном («Альгологія», «Кинематика и катализ», «Прикладная механика», «Химия и технология воды» тощо), а 8 редакцій самі здійснюють переклад («The Paton welding journal», «Experimental oncology», «Ukrainian journal of Physics» та інші). Особливо було наголошено на пріоритетах англійськомовних наукових журналів перед українськомовними та електронних версій над паперовими.

Третина часописів вже має електронні версії в інтернеті та перевидається англійською мовою, що сприяє популяризації журналів, а відтак і установ. З метою прискорення роботи з залучення українських наукових часописів до міжнародного наукового обігу та популяризації досліджень НАН України у світі запроваджена державна програма підтримки наукових видань, які перевидаються англійською мовою, та передбачене державне фінансування видавництва «Академперіодика». Також Я. С. Яцків коротко ознайомив учасників наради з останніми постановами Кабінету Міністрів України стосовно змін в оплаті праці працівників редакцій наукових журналів НАН України.

На нараді з присутніми поділилися досвідом роботи фахівці редакцій журналів наукових установ НАН України. Зокрема, представник Фізико-технічного інституту низьких температур ім. Б. І. Веркіна розповів про видання цього закладу: науковий щомісячник «Фізика низьких температур», який одночасно перекладається англійською і видається в США Американським інститутом фізики під назвою «Low Temperature Physics» (Інститут має погодження про авторські права), та щоквартальник «Математическая физика, анализ, геометрия». Авторами наукових статей є вчені Європи, Америки, Росії, співробітники самого Інституту та їхні колеги, які в даний час працюють за кордоном. З кожним із авторів редакція спілкується за допомогою електронної пошти,

така можливість надається і читачам-науковцям. Виступаючий продемонстрував електронні версії цих журналів, які розміщені на інтернет-сайті ФТІНТ. На сайті поточні номери видань виставляються оперативно та повністю у відкритому доступі; надається можливість безкоштовного перегляду, скачування та пересилки не тільки змісту і анотації номера, але й повної версії статті; в електронному архіві надано можливість вести пошук за тематичними рубриками, назвами статей, прізвищами авторів, за певними періодами тощо.

Окремо виступаючий акцентував увагу слухачів на підвищенні авторитету наукових вітчизняних журналів у світі та закликав уважніше ставитися редакційним радам до відбору матеріалів до друку задля зменшення «інформаційного шуму». Було відмічено, що найбільше відвідування сайту спостерігається тоді, коли до співпраці залучається переважна частина зарубіжних авторів або випуск журналу присвячений окремій тематичці, що підвищує індекс цитування, по якому і визначається у світі популярність та «серйозність» того чи іншого видання. Американський інститут фізики надає можливість користувачам безкоштовно переглянути лише зміст журналу та анотації статей, повністю ознайомитися з матеріалом, який зацікавив користувача, можна лише після реєстрації та оплати.

З 1994 р. у ФТІНТ разом із Харківським національним університетом ім. В. Н. Каразіна започатковано спеціалізований науковий журнал «Математическая физика, анализ, геометрия». З метою популяризації видання у науковому світі з 1996 р. журнал існує як у паперовому, так і електронному вигляді, останнім часом вже досягнуто домовленості із Американським математичним товариством на переклад журналу англійською мовою. Було відмічено, що поки інтернет-сторінку часопису здебільшого відвідують науковці України і Росії, рідше європейські та американські вчені.

Цікавим був виступ редактора часопису «Український історичний журнал», заснований 1957 р. як наукове спеціалізоване видання. Доповідач окремо зупинився на появі у середині 90-х років перших проєктів, як правило короткочасних, зі створення електронних історичних журналів. Було наголошено, що електронні історичні видання, які не мають «твердої» копії, зазвичай представлені лише одним чи декількома випусками. Пояснити цей факт можна браком коштів на продовження роботи або недостатнім рівнем організаційних заходів.

З 2002 р. на сайті Інституту історії України виставлено

електронну версію «УІЖ». На сьогодні проводиться робота з оцифрування та подання в інтернеті певної кількості цікавих матеріалів за 1998–2001 рр. Триває робота над компонуванням матеріалу із минулих номерів «УІЖ» та запису його на компакт-диск. Серед перспектив розвитку видання виступаючий відмітив започаткування роботи з перекладу й виставлення на сайті змісту та анотацій статей англійською мовою.

Представник журналу «Вестник зоологии» звернула увагу присутніх на дві проблеми редакцій вітчизняних наукових часописів останніх років: різке скорочення кількості передплатників та окупності даного виду видань. Було запропоновано активніше рекламувати свої видання, залучати ширші кола фахівців до співпраці, подавати матеріали не лише українською та російською мовами, а й англійською, французькою, німецькою, оперативніше виставляти на інтернет-сайтах зміст та анотації статей поточних номерів журналів.

Усіма виступаючими окремо наголошувалось на застосуванні технічних, організаційних і культурних переваг нових технологій у науковій роботі, а також творенні спільного інформаційного наукового простору.

Наприкінці наради відбулися консультації редакторів наукових журналів із представником Центру юридичної підтримки Науково-видавничої ради Ю. М. Капіцю. Розглянуті питання стосувалися визначення з юридичної точки зору суб'єкта права, виплати та розміру авторського гонорару, поняття «Знак копірайта» (©), охорона авторського права в інтернеті, авторський договір. Була дана обіцянка розробити і надіслати якнайшвидше типовий договір-угоду між автором та виданням про передачу авторських прав на статтю в усі редакції наукових журналів НАН України.

Підсумовуючи роботу наради, зазначимо, що, по-перше, сьогодні триває активна робота зі створення та розповсюдження в інтернет-просторі академічних видань із наданням безкоштовного доступу; по-друге, зростає кількість часописів, які паралельно виходять кількома мовами (українською, російською та англійською).

Усі учасники наради визнали такі зустрічі задля обміну досвідом корисними і доцільними, а також висловили побажання зустрічатися регулярно та запрошувати спеціалістів з різних питань видавничої галузі.

*Олена РОДЗІНСЬКА,
м. н. с. НБУВ*